

HINDERNISSE MET BETREKKING TOT JEUGSPORTDEELNAME

Zonja COETZEE,* Mercia COETZEE*& Karel BOTHA**

*Skool vir Biokinetika, Rekreasie en Sportwetenskap, Noordwes-Universiteit, Potchefstroom, Republiek van Suid-Afrika

**Skool vir Psigososiale Gedragwetenskappe, Noordwes-Universiteit, Potchefstroom, Republiek van Suid-Afrika

ABSTRACT

The purpose of this study was to assess barriers or constraints that can preclude or limit the sport participation of high school pupils in the Potchefstroom district. Four hundred and seventy eight pupils (211 boys and 267 girls) from four high schools in the Potchefstroom district participated in the study. A questionnaire was used to assess the barriers to sport participation. Data analysis was performed, using Statistica 2000 for Windows 1998. A one-way (ANOVA) and two-way analysis of variance together with the Tuckey post hoc HSD test were used to indicate differences between variables. Practical significance was established by means of effect size. The results of the study showed the constraints that had the most limiting effects on the sport participation as "limited time, family responsibilities, lack of talent or skills, lack of information and lack of available exercise-programmes". The least restrictive constraint was racial relationship. A factor-analysis was performed and five factors were identified: family/culture, finances, skills, facilities and other. The effect size was used to determine whether a difference in the mean values of the identified factors and age, race, and gender occur. Gender and age showed no relation to the constraints. Race, however, had an effect on the perception of constraints to sport participation.

Key words: Sport participation; Constraints; Youth sport; Barriers.

INLEIDING

Gereelde aktiwiteit, oefening en sport het 'n invloed op 'n verskeidenheid aspekte van ontwikkeling by die kind, maar ten spyte hiervan kom 'n tendens van daling in die jeug se fisieke aktiwiteitsvlakke en sportdeelname in vele lande voor (Stern *et al.*, 1990; Weiss, 1993). Oor dekades heen reeds blyk dit dat sport vir die Suid-Afrikaner baie belangrik is (SISA, 1998) en daarom is dit van die allergrootste belang dat die struikelblokke wat belemmerend op die sportdeelname van jeugsportlui in Suid-Afrika kan inwerk, ondersoek word.

Jackson (1991) en Jackson en Henderson (1995) verwys na struikelblokke wat aktiwiteitsdeelname kan strem of verhinder as *beperkings* of *hindernisse*. Jackson (1991) beskryf hindernisse in sport en vryetydsaktiwiteite voorts as 'n subjektiewe gevoel wat individue ervaar wanneer beperkings hulle geleentheid om aan 'n aktiwiteit van hulle keuse deel te neem, strem. Verskeie navorsers het al gepoog om hierdie beperkings of hindernisse wat belemmerend op sportdeelname kan inwerk, te klassifiseer (Goodale & Witt, 1983; Searle

& Jackson, 1985; Crawford & Godbey, 1987; Crawford *et al.*, 1991). In hierdie verband maak Jackson die opmerking dat, hoewel daar verskeie klassifikasies deur navorsers gedoen is, onsekerheid steeds bestaan oor die totale aantal beperkings en 'n eenvormige algemeen aanvaarde klassifikasie. Die model van Crawford *et al.* (1991) geniet baie ondersteuning, en een van die redes hiervoor is dat dit die eerste model was wat hindernisse of beperkings op sport- of rekreasiedeelname in verband gebring het met motivering.

Crawford *et al.* (1991) stel hindernisse tot vryetyds- of aktiwiteitsdeelname voor as bestaande uit 'n samestelling van drie hoofdimensies, naamlik gebrek aan belangstelling, voorafgaande hindernisse en strukturele of ingrypende hindernisse (Erasmus, 2002). Bogenoemde dimensies is interverwant en interafhanklik, en beïnvloed aktiwiteitsvlakke in verskillende stadiums van deelname. Gebrek aan belangstelling alleen kan deelname verhinder, maar die antisipering van voorafgaande hindernisse (byvoorbeeld finansiële steun of vervoerprobleme) kan ook 'n gebrek aan belangstelling veroorsaak indien die persoon antisipeer dat hindernisse nie oorkom kan word nie.

Voorafgaande hindernisse is dít wat hoofsaaklik die voorkeur of keuse van die aktiwiteit beïnvloed, terwyl daaropvolgende hindernisse 'n invloed het op die deelname aan sodanige gekose aktiwiteit (Erasmus, 2002). Erasmus (2002) beweer voorts dat voorafgaande hindernisse 'n samestelling van intrapersoonlike en interpersoonlike hindernisse is.

Intrapersoonlike faktore verwys na 'n persoon se individuele psigologiese eienskappe en kenmerke wat aktiwiteitsdeelname en voorkeure kan beïnvloed (Crawford *et al.*, 1991). Hierdie faktore tree in werking nog voordat 'n aktiwiteit gekies is. Hieronder resorteer psigologiese status (wat verklaar watter interaksie met aktiwiteitsdeelname verkies word, byvoorbeeld 'n gebrek aan selfmotivering, angs, persoonlike gesondheidsredes, familie en ander sosiale verwagtings), houdingsbeperkings wat verwys na wanopvattinge rakende faktore wat deelname verhinder, byvoorbeeld 'n persoon se persepsie van sy vaardigheidsbevoegdheid), sosiaal-kulturele faktore (wat verwys na beperkings wat verband hou met ras, sosiaal-ekonomiese en kulturele faktore) en gesondheidsbeperkings (wat verwys na swak gesondheid en fisiese onaktiwiteit as beperkings op aktiwiteitsdeelname).

Interpersoonlike faktore word gedefinieer as hindernisse wat ontstaan as gevolg van onder andere sosiale interaksie met vriende, familie en ander (Erasmus, 2002). Hierdie hindernisse tree na vore wanneer die individu reeds op deelname aan 'n aktiwiteit besluit het voordat hy/sy aktief aan die aktiwiteit begin deelneem. Die oorsprong van hierdie hindernis is konflik, byvoorbeeld die onvermoë om in verhoudings suksesvol te kan wees of om nie 'n geskikte maat te kan kry om mee deel te neem nie. Die mees algemene tipe hindernis wat aktiwiteitsdeelname beïnvloed, is die strukturele of ingrypende hindernisse. Dit is faktore wat intree ná die keuse ten opsigte van die aktiwiteit, maar voor werklike deelname. Strukturele hindernisse bestaan uit interne en eksterne hindernisse. 'n Interne hindernis is byvoorbeeld die belangstelling in 'n aktiwiteit. Eksterne hindernisse is gewoonlik dié wat ontstaan uit fisiese omstandighede wat fasiliteit-, hulpbron- en diensgedrewe is. Voorbeelde hiervan is gesinsverpligtinge, 'n gebrek aan tyd, finansies en toegang tot fasiliteite (Erasmus, 2002).

Carroll en Alexandris (1997) het tot die gevolgtrekking gekom dat die rapportering van hindernisse afhanklik is van elke individu se persepsies. Hierdie navorsers kom voorts tot die gevolgtrekking dat die individuele persepsies rakende faktore wat sportdeelname negatief kan

beïnvloed, effektief benut kan word om vooruitskattings te kan doen daarvoor of 'n persoon aan sport gaan deelneem al dan nie. Hulle is voorts van mening dat 'n persoon se motiveringsvlak 'n belangrike invloed kan hê op die faktore wat sportdeelname negatief kan beïnvloed en beperk. Hoogs gemotiveerde sportlui sien hindernisse nie as redes om sportdeelname te staak nie, maar bloot as struikelblokke wat oorkom moet word (Jackson *et al.*, 1993; Caroll & Alexandris, 1997). Klint en Weiss (1987) spreek die mening uit dat talentvolle sportlui meer ondersteuning ontvang as die nietalentvolles en gevolglik meer gemotiveerd is om hul sportvaardighede te ontwikkel of nuwe vaardighede aan te leer. Talentvolle sportlui sien kompetisies as 'n platform waarop hulle hul vaardighede kan vertoon, terwyl individue wat minder talentvol is, vrees dat hulle tydens kompetisies swak sal vertoon of verneder sal word en dikwels om hierdie rede sportdeelname staak (Klint & Weiss, 1987).

Ball (1976) asook Martin (1997) vind dat negatiewe ervarings in die sportmilieu vroeë staking van sportdeelname tot gevolg het. Martin (1997) vind ook dat swak verhoudings met afrigters dikwels as rede vir staking van sportdeelname voorgehou word. Die bevindings van ander studies oor die belangrikste faktore wat beperkings op sportdeelname kan plaas, is soos volg: die afrigter; beserings en bykomende verpligtinge (Butcher & Lindner, 1999); negatiewe ingesteldheid van ouers (Whitehead & Corbin, 1991); persepsie van swak motoriese vermoëns (Nicholls, 1984); botsing van belange (Gould, 1987); gebrek aan belangstelling en afwesigheid van genot (Ewing & Seefeldt, 1989); portuurgroepinvloed en 'n gebrek aan geleenthede vir sukses (Martin, 1997); godsdienstige oortuigings en kulturele agtergrond (Vescio *et al.*, 1999) en gebrek aan finansiële steun (Crawford *et al.* 1991; Kay & Jackson, 1991).

Uit die literatuur blyk dit dus dat verskeie hindernisse sportdeelname kan beperk of uitsluit en dat hierdie hindernisse volgens 'n bepaalde struktuur georganiseer en geïntegreer word. Om 'n positiewe ingesteldheid te kweek en jeugsportlui te motiveer tot volgehoue sportdeelname, is dit dus nodig dat afrigters, onderwysers, ouers en sportadministrateurs kennis neem van die hindernisse wat sportdeelname negatief kan beïnvloed, sodat hierdie hindernisse onder die loep geneem kan word ten einde sportdeelname aan te moedig en die duur van deelname te verleng. Die doel van hierdie studie is gevolglik om die hindernisse wat die sportdeelname van hoërskoolleerders in die Potchefstroom-distrik kan beperk of uitsluit, te identifiseer. Voortspruitend hieruit is bepaal of 'n verband tussen die geïdentifiseerde hindernisse en ouderdom, geslag en ras bestaan.

METODE VAN ONDERSOEK

Steekproef

Die ondersoekpopulasie het uit 478 hoërskoolleerders uit oorwegend middel tot lae sosio-ekonomiese statusskole tussen die ouderdomme 14 en 18 jaar bestaan. Die respondente was op grond van 'n beskikbaarheidssteekproef uit vier skole in die Potchefstroom-distrik gekies. Die rassegroepe wat betrek is, is swart, $n=151$ (33%), wit, $n=159$ (33%), Kleurling, $n=116$ (24%) en Indiër, $n=48$ (10%). Die aantal dogters en seuns wat aan die studie deelgeneem het, was 211 (44%) en 267 (56%) onderskeidelik.

Meetinstrumente

Die studie is deur middel van 'n vraelysondersoek gedoen. Ten einde die faktore wat die sportdeelname van die jeug negatief kan beïnvloed te bepaal, is 'n vraelys saamgestel uit relevante toetsitems soos geselekteer uit die vraelyste van Crawford *et al.* (1991) en Vescio *et al.* (1999). Oop vrae is ook by die vraelys ingesluit om faktore wat moontlik uniek is aan die Suid-Afrikaanse situasie, te bepaal. In 'n loodsstudie deur Coetzee en Viljoen (2001) is die geldigheid en betroubaarheid van die vraelys getoets. Cronbach Alfa-waardes van die faktore was tussen 0.54 en 0.78 (Anastasi, 1988). Die hertoetsbetroubaarheid was bevredigend met 'n waarde van 0.68. Die vraelys bestaan uit 20 vrae en respondente moes aandui in watter mate die verskillende toetsitems hul sportdeelname negatief beïnvloed: groot beperking (1), matige beperking (2) en geen beperking nie (3).

Statistiese Prosedure

Data is met behulp van die SAS-rekenaarprogram (SAS Institute, 1999) verwerk. Beskrywende statistiek is gebruik om rekenkundige gemiddeldes, standaardafwykings en maksimum en minimum waardes vir die seuns en dogters van al vier die rassegroepe te bepaal. Beskrywende statistiek is ook gebruik vir die bepaling van die rangorde van die redes vir sportdeelname. 'n Eksploratiewe faktorontleding is gedoen om faktore in die data te identifiseer. Die betroubaarheid van die betrokke faktore is met behulp van Cronbach Alfa-waardes bepaal. Om vas te stel of die faktore ten opsigte van geslag en ouderdom verskil, is t-toetse gebruik, terwyl eenrigtingvariansieanalyse (ANOVA's) gebruik is om die rangordes van die verskillende etniese groepe te bepaal. 'n Post hoc-toets is gebruik om betekenisvolle verskille by die faktorontleding van die rassegroepe te bepaal en effekgroottes vir die praktiese betekenisvolheid van verskille tussen groepe.

RESULTATE EN BESPREKING

In Tabel 1 word die rangorde van die hindernisse op die ondersoekgroep se sportdeelname voorgestel. Die leerders moes die twintig individuele hindernisse van 1 tot 20 orden, na die mate van die belemmerende effek wat dit op hul sportdeelname uitoefen. Die aanwysings van die skaal is dat, indien dit 'n groot hindernis is, 'n 1 toegeken is, 2 vir 'n minder stremmende hindernis en 3 vir 'n hindernis wat min of geen effek op deelname gehad het nie (dus hoe laer die telling, hoe groter die effek van die hindernis).

Uit Tabel 1 blyk dit dus dat *tydbeperkings*, *familieverantwoordelikhede*, *nie vaardighede/talent nie*, *'n gebrek aan inligting* en *geen oefenprogramme beskikbaar nie* die vyf hindernisse is wat die grootste beperking op die sportdeelname van die ondersoekgroep plaas. As Crawford *et al.* (1991) se klassifikasie in ag geneem word, blyk dit dat die redes versprei lê tussen intrapersoonlike faktore (gebrek aan vaardighede, familie-verantwoordelikhede) en strukturele faktore (tydbeperkings, nie oefenprogramme nie, gebrek aan inligting). Volgens die klassifikasie van Crawford *et al.* (1991) is die hindernisse wat sportdeelname die minste beperk die intrapersoonlike faktore (swak gesondheid, kultuurverskille) en interpersoonlike faktore (my ouers beperk my, ek hou nie daarvan om voor die ander geslag deel te neem nie en rasseverhoudings). 'n Gebrek aan tyd word in vele ander studies ook as die mees beperkende faktor vir aktiwiteitsdeelname aangedui (Ewing & Seefeldt, 1989; Carroll & Alexandris, 1997; Kay & Jackson, 1991).

TABEL 1. HINDERNISSE WAT SPORTDEELNAME KAN BEPERK OF UITSLUIT

Hindernisse	Rangorde	Gemiddeld
Tydbeperkings	1	1.94
Familieverantwoordelikhede	2	2.06
Het nie talent of vaardighede nie	3	2.10
Gebrek aan inligting	4	2.17
Geen oefenprogramme beskikbaar nie	5	2.21
Geniet dit nie om aan sport deel te neem nie	6	2.25
Ek is nie sportief nie	7	2.26
Ek is bang vir besering	8	2.27
Geen fasiliteite nie	9	2.27
Niemand om mee saam te gaan nie	10	2.30
Finansies	11	2.30
Probleme met vervoer	12	2.31
Godsdienstige oortuigings	13	2.31
Ek kan dit nie bekostig nie	14	2.37
Taalverskille	15	2.37
Kulturele verskille	16	2.43
My ouers beperk my	17	2.44
Swak gesondheid	18	2.46
Ek hou nie daarvan om voor seuns/dogters deel te neem nie	19	2.47
Rasseverhoudings	20	2.50

Ten einde bostaande resultate verder te ontleed is 'n eksploratiewe faktoranalise gedoen waarin elke vraag onder 'n sekere faktor gegroepeer is sodat bepaal kon word of geslag, ras en ouderdom 'n effek het op die ervaring van hindernisse met betrekking tot sportdeelname. Vyf faktore is geïdentifiseer, waarvan die faktorpatroon nie ooreengestem het met die klassifikasie van Crawford *et al.* (1991) nie. 'n Bevestigde faktorontleding met faktore, gedefinieer volgens die Crawford-model, is voorts uitgevoer, maar dit het lae kommunaliteit gelever. Gevolglik is besluit om die aanvanklike faktore (soos verkry uit die eksploratiewe faktorontleding) in verdere verwerkings te gebruik. Slegs Eigenwaardes van groter as 0.4 is in ag geneem. Uit die genoteerde transformasie- matriks is vyf faktore geïdentifiseer, naamlik familie/kultuur, finansies, vaardigheid, fasiliteite/programme en ander (tyd/niemand om mee saam te gaan nie). Die totale groep is ten opsigte van antwoorde op die vrae asook met betrekking tot die verskillende faktorgroepe vergelyk. Die faktorloadings en kommunaliteite vir elke faktor word in Tabel 2 voorgestel.

Die totale variansie wat deur die vyf faktore vir die vraelys verklaar is, was 49.58%. Faktor een het 14.37% van die totale variansie uitgemaak, faktor twee 13.04%, faktor drie 11.85%, faktor vier 10.26% en faktor vyf 0.60%. Die faktore was dus, met die uitsondering van faktor vyf redelik gelykmatig ten opsigte van die persentasie variansie wat verklaar word. Ten einde die betroubaarheid van die faktore vas te stel is Cronbach Alfa-waardes van elke faktor bepaal: familie/kultuur (0.80), finansies (0.73), vaardigheid (0.67), fasiliteite (0.65) en ander (tyd en niemand om mee saam te gaan nie) (0.07). Die Cronbach Alfa wat vir die vyf faktore bereken is, het dus gewissel tussen 0.80 en 0.07 met 'n gemiddeld van 0.58. Aangesien faktor vyf se Cronbach Alfa-waarde 0.07 was, wat nie betroubaar is nie, is faktor vyf nie as 'n faktor

bespreek nie. Hierdie twee vrae was wel belangrik en daarom word dit afsonderlik in berekening gebring.

TABEL 2. FAKTORLADINGS VAN DIE ITEMS VAN DIE VRAELYS

Items	Faktorlading	Kommunaliteit
Faktor 1: Familie/kultuur		
Familieverantwoordelikhede	0.71	0.57
My ouers beperk my	0.64	0.62
Ek hou nie daarvan om voor seuns/dogters deel te neem nie	0.63	0.71
Kultuurverskille	0.62	0.54
Taal	0.56	0.52
Godsdienstige verpligtinge	0.54	0.56
Faktor 2: Finansies		
Kan nie apparaat/toerusting bekostig nie	0.77	0.67
Swak gesondheid	0.68	0.52
Rasseverhoudings	0.60	0.56
Vervoer	0.51	0.49
Finansies	0.48	0.47
Faktor 3: Vaardigheid		
Gebrek aan vaardigheid	0.75	0.62
Nie sportief nie	0.65	0.54
Hou nie van sport nie	0.62	0.53
Vrees beserings	0.49	0.50
Faktor 4: Fasiliteite/programme		
Nie geskikte oefenprogramme nie	0.70	0.59
Gebrek aan inligting	0.62	0.55
Nie geskikte fasiliteite nie	0.56	0.47
Faktor 5: Ander		
Tydbeperkings	0.63	0.60
Niemand om mee saam te gaan nie	0.55	0.46

In Tabel 3 word die rangordes van die hindernisse, soos afsonderlik deur die seuns en dogters gerangskik, voorgestel.

TABEL 3. RANGORDES VAN HINDERNISSE WAT DEUR SEUNS EN DOGTERS ONDERSKEIDELIK AS BELEMNERINGE VIR SPORTDEELNAME ERVAAR IS

Skaalitem	Seuns n=211			Dogters n=267		
	Rang- orde	Gem.	SA	Rang- orde	Gem.	SA
Tydbeperkings	1	2.01	0.71	1	1.87	0.74
Familieverantwoordelikhede	2	2.05	0.83	3	2.07	0.83
Het nie talent of vaardighede nie	4	2.19	0.83	2	2.02	0.79
Gebrek aan inligting	3	2.09	0.79	8	2.24	0.81
Is geen oefenprogramme beskikbaar nie	5	2.22	0.75	5	2.20	0.77
Geniet dit nie om aan sport deel te neem nie	8	2.26	0.86	13	2.34	0.85
Ek is nie sportief nie	7	2.26	0.84	10	2.28	0.79
Ek vrees beserings	16	2.38	0.84	7	2.23	0.77
Geen fasiliteite nie	12	2.30	0.80	14	2.42	0.73
Niemand om mee saam te gaan nie	11	2.30	0.73	6	2.22	0.75
Finansiële beperkings	19	2.44	0.76	16	2.43	0.75
Probleme met vervoer	6	2.23	0.77	11	2.29	0.77
Godsdienstige oortuigings	14	2.35	0.80	9	2.27	0.82
Ek kan dit nie bekostig nie	13	2.33	0.73	4	2.17	0.73
Taalverskille	10	2.30	0.77	12	2.32	0.77
Kulturele verskille	9	2.30	0.78	15	2.43	0.71
My ouers beperk my	15	2.36	0.74	19	2.49	0.77
Swak gesondheid	17	2.42	0.80	18	2.48	0.74
Hou nie daarvan om voor seuns/dogters deel te neem nie	20	2.47	0.76	17	2.45	0.78
Rasseverhoudings	18	2.44	0.73	20	2.55	0.69

Uit Tabel 3 blyk dit dat verskille wel tussen die seuns en dogters se ervaring van die hindernisse voorgekom het, hoewel die rangorde vir die eerste vyf hindernisse grootliks dieselfde was. *Tydbeperkings* was vir beide geslagte die grootste hindernis. Dogters sien die *vrees vir seerkry* as 'n groter hindernis, asook dat hulle nie kan *bekostig* om aan sport deel te neem nie, terwyl seuns probleme met *vervoer* as 'n groter hindernis sien. *Rasseverhoudings* en *ek hou nie daarvan om voor seuns/dogters deel te neem nie* is deur beide seuns en dogters as die minste belemmerende hindernisse gesien. Carroll en Alexandris (1997) se studie het getoon dat die hindernisse vir sportdeelname by seuns en dogters oor die algemeen dieselfde is. Hierdie resultate kan vir sportafrigters, onderwysers en sportbetrokkenes van groot nut wees.

Die volgende stap in die studie was om te bepaal of geslag betekenisvol verband hou met die hindernisse wat ervaar is. Hierdie vergelykings is volgens die geïdentifiseerde faktore van die faktorontleding uitgevoer.

TABEL 4. FAKTORONTLEDING VOLGENS GESLAG

Veranderlikes	Geslag	n	Gem.	SA	d
Faktor 1	Seuns	211	2.3026	0.5565	0.060
Familie/kultuur	Dogters	267	2.3483	0.5829	
Faktor 2	Seuns	211	2.3477	0.5596	0.050
Finansies	Dogters	267	2.3966	0.5136	
Faktor 3	Seuns	211	2.2532	0.6150	0.155
Vaardigheid	Dogters	267	2.1629	0.5755	
Faktor 4	Seuns	211	2.1872	0.6220	0.051
Fasiliteite/programme	Dogters	267	2.2386	0.5931	
Tydbeperkings	Seuns	211	2.0135	0.7094	0.196
	Dogters	267	1.8684	0.7408	
Niemand om mee saam te gaan nie	Seuns	211	2.3758	0.7304	0.189
	Dogters	267	2.2335	0.7534	

$d=0.2$ klein effek; $d=0.5$ medium effek*; $d=0.8$ groot effek en prakties betekenisvolle verskil** (Steyn, 1999)

Uit Tabel 4 blyk dit dat geen prakties betekenisvolle verskille tussen seuns en dogters se beleving van die hindernisse wat sportdeelname kan beperk of uitsluit, voorgekom het nie. Geslag het dus nie 'n betekenisvolle effek gehad op hierdie ondersoekgroep se ervaring van die hindernisse wat sportdeelname kan beperk of uitsluit nie.

Vervolgens is die rangordes van die individuele hindernisse per rasgroep bepaal om vas te stel of daar rasspesifieke tendense voorgekom het.

Uit Tabel 5 blyk dit dat die *tydbeperking* vir al die rassegroepe die grootste hindernis was, met die uitsondering van die swart leerders wat *familieverantwoordelikhede* as die grootste hindernis ervaar. Die Indiër-leerders ervaar *godsdienst* as die tweede grootste hindernis, terwyl die ander rassegroepe dit nie as 'n groot hindernis ervaar nie. 'n Ander opmerklike verskil was dat die swart leerders *nie sportief nie* as so 'n groot hindernis sien in vergelyking met die ander leerders nie, terwyl hulle weer *finansiële beperking* en *swak gesondheid* as groter hindernisse as die ander leerders ervaar. Verskille in die beleving van die hindernis wat die minste beperkings op sportdeelname uitgeoefen het, het ook voorgekom. Vir die swart en wit leerders is *om voor die teenoorgestelde geslag deel te neem* nie 'n hindernis nie. Vir die Kleurling-leerders is *rasseverhoudings* nie hindernis tot sportdeelname nie en vir die Indiër-leerders, blyk *kulturele verskille* nie 'n hindernis tot sportdeelname te wees nie.

Ten einde te bepaal of ras met hindernisse verband hou, is prakties betekenisvolheid tussen die faktore bepaal.

TABEL 5. RANGORDES VAN HINDERNISSE WAT DEUR DIE ONDERSKEIE RASSEGROEPE AANGEDUI IS

Skaalitems	Swart n=151		Wit n=159		Kleurling n=116		Indiër n=48	
	Rang orde	Gem	Rang orde	Gem	Rang orde	Gem	Rang orde	Gem
Tydbeperkings	4	1.91	1	1.98	1	1.80	1	2.19
Familie- verantwoordelikhede	1	1.79	2	2.29	2	1.95	6	2.44
Het nie talent of vaardighede nie	3	1.88	3	2.30	6	1.99	3	2.34
Gebrek aan inligting	2	1.83	6	2.44	7	2.07	9	2.58
Geen oefenprogramme beskikbaar nie	12	2.10	8	2.46	3	1.96	4	2.34
Geniet dit nie om aan sport deel te neem nie	17	2.20	5	2.40	5	1.98	10	2.63
Ek is nie sportief nie	19	2.28	7	2.45	4	1.96	5	2.34
Ek vrees beserings	6	1.98	10	2.51	9	2.10	13	2.72
Geen fasiliteite nie	7	2.00	13	2.60	8	2.09	8	2.47
Niemand om mee saam te gaan nie	15	2.16	4	2.35	16	2.28	7	2.47
Finansiële beperkings	5	1.93	15	2.61	10	2.15	17	2.79
Probleme met vervoer	8	2.02	9	2.47	17	2.28	11	2.66
Godsdienstige oorwegings	13	2.14	12	2.59	12	2.16	2	2.28
Ek kan dit nie bekostig nie	16	2.19	11	2.59	11	2.16	14	2.76
Taalverskille	10	2.08	14	2.61	14	2.23	19	2.83
Kulturele verskille	11	2.09	16	2.65	18	2.40	20	2.84
My ouers beperk my	18	2.22	19	2.70	13	2.21	18	2.81
Swak gesondheid	9	2.08	18	2.67	19	2.48	15	2.78
Ek hou nie daarvan om voor seuns/dogters deel te neem nie	20	2.28	20	2.71	15	2.52	12	2.69
Rasseverhoudings	14	2.16	17	2.65	20	2.55	16	2.78

Uit Tabel 6 blyk dit duidelik dat prakties betekenisvolle verskille in die ervaring van die hindernisse tussen die onderskeie rasse-groepe wel voorgekom het. Swart leerders verskil betekenisvol van wit en Indiër-leerders, so ook Kleurling- van Indiër-leerders ten opsigte van faktor een, familie/kultuur. Swart leerders ervaar dus die hindernisse familie-verantwoordelikhede, ouerbeperking, om voor die ander geslag deel te neem, kultuurverskille en godsdiens anders as wit leerders, net soos Kleurling-leerders dit anders as Indiër-leerders ervaar. Dieselfde tendens word gevind ten opsigte van faktor twee (finansies) waar swart leerders se beleving van *bekostigbaarheid van apparaat, swak gesondheid, rasseverhoudings, vervoer en finansies* as groter hindernisse beleef as wit leerlinge terwyl Kleurling-leerders dit weer as groter hindernisse as Indiër-leerders ervaar het. Ten opsigte van faktor drie (vaardigheid) verskil die Kleurling-leerders betekenisvol van die Indiër-leerders. In faktor 4 (fasiliteite/programme) verskil die swart leerlinge betekenisvol van die wit en Indiër-leerders, en Kleurling-leerders van wit leerlinge, wat daarop dui dat die swart en Kleurling-

leerders 'n gebrek aan fasiliteite en programme as groter hindernisse ervaar. Wat die tydfaktor betref, verskil die swart leerders se beleving betekenisvol van al die ander leerders, omdat hulle die enigste groep was wat 'n gebrek aan tyd nie as die belangrikste hindernis vir sportdeelname sien nie. Ras het dus 'n betekenisvolle effek gehad op die hindernisse wat sportdeelname kan beperk of uitsluit.

TABEL 6. FAKTORONTLEDING VOLGENS RAS

Veranderlikes	Ras	n	Gem.	d
Faktor 1 Familie/kultuur	Swart	151	2.0942	S/W=0.93**, S/K=0.19
	Wit	159	2.5800	S/I=1.06**, W/K= 0.74*
	Kleurling	116	2.1923	W/I= 0.13, K/I=0.87**
	Indiër	48	2.6469	
Faktor 2 Finansies	Swart	151	2.0694	S/W=1.12**, S/K=0.53*
	Wit	159	2.5996	S/I=1.41**, W/K= 0.59*
	Kleurling	116	2.3214	W/I= 0.29, K/I=0.88**
	Indiër	48	2.7394	
Faktor 3 Vaardigheid	Swart	151	2.0700	S/W=0.59*, S/K=0.09, S/I=0.78*
	Wit	159	2.3987	W/K= 0.68*, W/I= 0.20
	Kleurling	116	2.0202	K/I=0.87**
	Indiër	48	2.5078	
Faktor 4 Fasiliteite/programme	Swart	151	1.9790	S/W=0.92**, S/K=0.12
	Wit	159	2.4986	S/I=0.85**, W/K= 0.80**
	Kleurling	116	2.0493	W/I= 0.08, K/I=0.72*
	Indiër	48	2.4545	
Tydbeperkings	Swart	151	1.0909	S/W=1.23**, S/K=0.98**
	Wit	159	1.9828	S/I=1.51**, W/K= 0.25
	Kleurling	116	1.8000	S/I= 0.28, K/I=0.53*
	Indiër	48	2.1875	
Niemand om mee saam te gaan nie	Swart	151	2.1800	S/W=0.23, S/K=0.13, S/I=0.39
	Wit	159	2.3534	W/K= 0.10, W/I= 0.16
	Kleurling	116	2.2784	K/I=0.26
	Indiër	48	2.4688	

d=0.2 klein effek; d=0.5 medium effek*; d=0.8 groot effek en prakties betekenisvolle verskil** (Steyn, 1999)

In Tabel 7 is die rangorde van die hindernisse ooreenkomstig ouderdom voorgestel. Om vergelykings te vergemaklik, is die leerlinge in twee groepe verdeel, naamlik juniors (grade 8 en 9) en seniors (grade 10-12).

TABEL 7. RANGORDES VAN DIE HINDERNISSE TOT SPORTDEELNAME VIR DIE JUNIOR EN SENIOR HOËRSKOOLLEERLINGE

Skaalitems	Juniors n=137			Seniors n=341		
	Rang- orde	Gem	SA	Rang- orde	Gem	SA
Tydbeperkings	2	2.062	0.719	1	1.884	0.729
Familieverantwoordelikhede	1	2.061	0.843	3	2.096	0.825
Het nie talent of vaardighede nie	3	2.175	0.829	2	2.078	0.798
Gebrek aan inligting	5	2.198	0.763	4	2.200	0.824
Is geen oefenprogramme beskikbaar nie	4	2.177	0.740	5	2.231	0.763
Geniet dit nie om aan sport deel te neem nie	9	2.313	0.837	7	2.232	0.865
Ek is nie sportief nie	8	2.299	0.738	8	2.264	0.831
Ek vrees beserings	10	2.347	0.782	9	2.275	0.794
Geen fasiliteite nie	7	2.237	0.788	11	2.297	0.743
Niemand om mee saam te gaan nie	11	2.361	0.739	6	2.263	0.753
Finansiële beperkings	12	2.375	0.715	13	2.332	0.755
Probleme met vervoer	14	2.442	0.754	10	2.280	0.757
Godsdienstige oorwegings	6	2.221	0.827	14	2.348	0.808
Ek kan dit nie bekostig nie	16	2.538	0.716	16	2.410	0.749
Taalverskille	15	2.452	0.745	15	2.370	0.773
Kulturele verskille	19	2.538	0.716	17	2.410	0.749
My ouers beperk my	18	2.526	0.742	18	2.411	0.759
Swak gesondheid	17	2.526	0.709	19	2.458	0.777
Ek hou nie daarvan om voor seuns/dogters deel te neem nie	13	2.547	0.711	12	2.433	0.790
Rasseverhoudings	20	2.375	0.715	20	2.332	0.755

Uit Tabel 7 blyk dit dat daar heelwat ooreenstemming is tussen die ouderdomsgroepe met betrekking tot die hindernisse wat sportdeelname kan beperk of uitsluit. Die grootste verskille was ten opsigte van *godsdienst*, gevolg deur *niemand om mee saam te gaan nie*. In die junior groep het die Indiër-leerders *godsdienst* as 'n groter hindernis as die ander leerders gesien, wat waarskynlik daarop dui dat die juniors meer betrokke is by godsdienstverpligtinge as die senior leerders. Vir die senior leerders was *niemand om mee saam te gaan nie* 'n groter hindernis wat moontlik toegeskryf kan word aan die feit dat die sosiale aspek, veral ondersteuning van vriende, 'n groter rol speel by die senior leerders.

Uit Tabel 8 blyk dit dat geen prakties betekenisvolle verskille tussen die belewing van hindernisse tot sportdeelname en die twee ouderdomsgroepe onderskeidelik voorgekom het nie, maar dat tyd wel 'n klein effek gehad het. Ouderdom het dus nie 'n betekenisvolle effek gehad op die hindernisse wat sportdeelname kan beperk of uitsluit nie. Die rede hiervoor kan moontlik wees dat daar nie 'n groot verskil in hulle ouderdomme was nie (14-18 jaar).

TABEL 8. FAKTORONTLEDING VOLGENS OUDERDOM

Veranderlikes	Ouderdom	n	Gem.	SA	d
Faktor 1					
Familie/kultuur	Junior	126	2.3579	0.5758	0.041
	Senior	330	2.3344	0.5630	
Faktor 2					
Finansies	Junior	126	2.4746	0.5131	0.192
	Senior	330	2.3735	0.5252	
Faktor 3					
Vaardigheid	Junior	126	2.2719	0.5976	0.120
	Senior	330	2.2003	0.5879	
Faktor 4					
Vaardigheid/fisieke voorkoms	Junior	126	2.2041	0.6197	0.054
	Senior	330	2.2376	0.5981	
Tydbeperkings	Junior	126	2.0619	0.7190	0.244
	Senior	330	1.8844	0.7289	
Niemand om mee saam te gaan nie	Junior	126	2.3608	0.7386	0.130
	Senior	330	2.2629	0.7529	

d=0.2 klein effek; d=0.5 medium effek*; d=0.8 groot effek en prakties betekenisvolle verskil** (Steyn, 1999)

GEVOLGTREKKINGS

Uit die resultate van die studie het dit geblyk dat tydbeperkings, familieverantwoordelikhede, nie vaardighede/talent nie, 'n gebrek aan inligting en geen oefenprogramme beskikbaar nie die vyf belangrikste hindernisse was wat die sportdeelname van hoërskoolleerders in die Potchefstroom-distrik beperk of uitsluit. Volgens die klassifikasie van Crawford et al. (1997) maak hierdie hindernisse deel uit van die intrapersoonlike en strukturele hindernisse. 'n Faktoranalise is onderneem om spesifieke kategorieë hindernisse te klassifiseer. Uit 'n geroteerde transformasiematriks is vyf faktore geklassifiseer, naamlik familie/kultuur, finansies, vaardigheid, fasiliteite, tyd en ander. Hiervolgens is bepaal of ouderdom, geslag en ras verband hou met die geïdentifiseerde faktore/hindernisse. Geslag en ouderdom het nie 'n verband getoon met die hindernisse nie. Seuns en dogters tussen die ouderdomme 14 en 18 verskil dus nie betekenisvol met betrekking tot die beleving van hindernisse wat hulle daarvan weerhou om aan sport deel te neem of hul sportdeelname beperk nie. Afrigters kan dus aanvaar dat eenderse hindernisse seuns én dogters daarvan weerhou om aan sport deel te neem en behoort hul programme dienooreenkomstig te organiseer.

Ras het wel 'n verband getoon met die hindernisse wat sportdeelname kan beperk of uitsluit. Familie-/kultuurhindernisse is verskillend deur die onderskeie rasgroepe ervaar. Die swart leerders het finansies as 'n groter hindernis beleef as wit leerders, net soos Kleurling-leerders dit anders as die Indiër-leerders ervaar het. Wanneer na fasiliteite/programme gekyk word, dui dit daarop dat die swart en Kleurling-leerders 'n gebrek aan fasiliteite en programme as groter hindernisse ervaar. Die swart leerders se beleving van tyd verskil betekenisvol van al die ander leerlinge s'n omdat hulle die enigste groep was wat 'n gebrek aan tyd nie as die belangrikste hindernis vir sportdeelname sien nie. Hierdie resultate impliseer dus dat 'n

afrigter bewus moet wees daarvan dat leerders van verskillende rassegroepe eiesoortige belemmeringe kan ervaar wat meebring dat hulle nie aan sport kan deelneem nie en/of wat hulle sportdeelname as sulks kan beperk. Afrigters behoort dit dus in ag te neem dat onvoldoende *tyd* tot hulle beskikking 'n belangrike rol speel by sportdeelname en dat oefeninge só georganiseer behoort te word dat dit ook die bykomstige verpligtinge van leerlinge in ag neem. Dit is verder ook nodig om te weet dat adolessente van verskillende rassegroepe ook familieverantwoordelikhede het om na te kom. Uit die studie het dit geblyk dat ras 'n betekenisvolle effek het op die belangrikheid van die hindernisse. Vir sportadministrateurs is dit dus van belang om te weet dat verskillende rassegroepe, veral die swart en Kleurling-leerders, strukturele hindernisse ervaar wat hulle daarvan weerhou om aan sport deel te neem of wat hul sportdeelname beperk.

LEEMTES EN AANBEVELINGS

Hoewel daar in alle studies gepoog word om veralgemeenbaarheid te optimaliseer, is daar in hierdie studie tekortkominge geïdentifiseer wat in verdere studies aandag moet geniet. Derhalwe word die volgende tekortkominge uitgelig en aanbevelings daaromtrent gemaak:

- Hoewel die ondersoekgroep redelik ewekansig was, is daar vanweë spesifieke omstandighede van 'n beskikbaarheidsteekproef gebruik gemaak om die respondente te selekteer. Om hierdie rede moes daar van nie-parametriese statistiek in die ontleding van die data gebruik gemaak word. Daar word voorgestel dat populasies van verdere studies deur middel van 'n ewekansige steekproef geselekteer word en dat die groepe ewe groot moet wees.
- Inligting oor sosio-ekonomiese status kan moontlik meer lig werp op die beleving van die hindernisse in sportdeelname.
- Die aanname uit die literatuur dat individue se persepsies van hindernisse wat sportdeelname kan beperk of uitsluit gebruik kan word om vooruitskattings vir toekomstige deelname te doen, verdien ook verdere navorsing.

SUMMARY

Barriers with reference to youth sport participation

Individuals participate in sport for many reasons, including cultural, health, fitness, psychological, and so called experience, to name a few. Researchers hope that by understanding sport participation behaviours, they will be able to predict who will and will not initiate participation in sport. In this context, reasons for not participating in sport had become a related study field. Several researchers have proposed a classification of different types of barriers or constraints to sport participation. The classification that is best supported by researchers is that of Crawford and Godbey (1987). Crawford and Godbey conceptualized three different types of constraints to participation in sport and leisure activities – structural, interpersonal and intrapersonal. Structural constraints are factors such as lack of facilities, equipment, time, money, and information. Interpersonal constraints are factors involving interactions or relationships between individuals. Intrapersonal constraints are due individual psychological states acting as barriers to participation.

The aim of this study was to explore the reasons that motivate youths to participate in sport. The purpose of this study was to assess barriers or constraints that can preclude or limit the sport participation of high school pupils in the Potchefstroom district. Four hundred and seventy eight high school pupils (211 boys and 267 girls) from four high schools in the Potchefstroom district participated in the study. Data were collected quantitatively with a questionnaire based on the survey instruments of Crawford *et al* (1991) and Vescio *et al.* (1999). The instrument consisted of 20 items based on a three point Lickert scale in which 1 represented a serious constraint, 2 a moderate and 3 no constraint at all. Open ended questions were also included to include the constraints unique to the South African context. Subjects were to respond to items pertaining demographic information, such as age, gender, ethnicity and time spend (per week) participating in sport. Data analysis was performed using Statistica 2000 for Windows 1998. The data was analysed in several stages. First descriptive analyses (frequencies, means, standard deviations and minimum and maximum values) were performed on subject responses to each question. A one-way (ANOVA) and two-way analysis of variance together with the Tuckey post hoc HSD test were used to indicate differences between variables. Practical significance was established with effect size. The study provided evidence that there are constraints that can preclude or limit the sport participation of high school pupils. Individual constraints were ranked and the five most important constraints for sport participation were “limited time, family responsibilities, lack of talent or skills, lack of information and lack of available exercise-programmes”. The least restrictive constraint was racial relationships. Factor-analysis of the ratings yielded five factors that were labeled family/culture, finances, skills, facilities and other (no one to go with and lack of time). Effect size was also performed to establish the relationship between the barriers to sport participation and age, race and gender. Gender and age showed no relation to the constraints. Race, however, had an effect on the perception of constraints to sport participation. Sport administrators, coaches and teachers need to be made aware of the importance of lack of time as a barrier to sport participation as well as of the effect of structural barriers, especially on the previously disadvantaged groups.

VERWYSINGS

- ANASTASI, A. (1988). *Psychological testing* (6th ed.). New York, NJ: MacMillan.
- BALL, D.W. (1976). Failure in sport. *American Socialization Review*, 41: 726-739.
- BUTCHER, J. & LINDNER, K.J. (1999). Withdrawal from competitive youth sport: A retrospective ten-year study. *Journal of Sport Behavior*, 25(2): 145-163.
- CAROLL, B. & ALEXANDRIS, K. (1997). Perception of constraints and strength of motivation: Their relationship to recreational sport participation in Greece. *Journal of Leisure Research*, 29(3): 279-299.
- COETZEE, M. & VILJOEN, L. (2001). Reasons for youth participation in underwater hockey in South Africa. *South African Journal for Research in Sport Physical Education and Recreation*, 24(2): 13-22.
- CRAWFORD, D. & GODBEY, G. (1987). Reconceptualizing barriers to family recreation. *Leisure Sciences*, 9(3): 119-127.
- CRAWFORD, D.; JACKSON, E. & GODBEY, G. (1991). A hierarchical model of leisure constraints. *Leisure Sciences*, 13: 309-320.
- EWING, M.E. & SEEFELDT, V. (1989). *Participation and attrition patterns in American agency-sponsored and interscholastic sports: An executive summary. Final report.* North Palm Beach, FL: Sporting Goods Manufacturers Association.

- ERASMUS, H. (2002). Fisieke aktiwiteit, lewenstyl en sosio-ekonomiese status se verband met hindernisse tot vryetydsdeelname by vroue. Ongepubliseerde Ph.D.-proefskrif. Potchefstroom: PU vir CHO.
- GOODALE, T.L. & WITT, P.A. (1983). Recreation non-participation and barriers to leisure. In E.L. Jackson & T.L. Button (Eds.), *Understanding leisure and recreation* (421-449). State College, PA: Venture.
- GOULD, D. (1987). Understanding attrition in children' sport. In D. Gould & M.R. Weiss (Eds.), *Advances in pediatric sport sciences* (61-85). Champaign, IL: Human Kinetics.
- JACKSON, E. (1991). Introduction: Leisure constraints/constrained leisure. *Leisure Sciences*, 15: 1-11 (Special issue).
- JACKSON, E.; CRAWFORD, D. & BODBEY, G. (1993). Negotiation of leisure constraints. *Leisure Sciences*, 15: 1-11.
- JACKSON, E.L. & HENDERSON, K.A. (1995). Gender-based analysis of leisure constraints. *Leisure Sciences*, 17: 31-51.
- KAY, T. & JACKSON, G. (1991). Leisure despite constraint: The impact of leisure constraints on leisure participation. *Journal of Leisure Research*, 23: 301-313.
- KLINT, K.A. & WEISS, M.R. (1987). Perceived competence and motives for participating in youth sports: A test of Harter's Competence Motivation Theory. *Journal of Sport Psychology*, 9: 55-65.
- MARTIN, D.E. (1997). Interscholastic sport participation: Reasons for maintaining or terminating participation. *Journal of Sport Behavior*, 20(1): 94-104.
- NICHOLLS, J.G. (1984). Achievement motivation: Conceptions of ability, subjective experience, task choice, and performance. *Psychological Review*, 91: 328-346.
- SAS INSTITUTE (1999). The SAS System for Windows Release 8.02 TS Level 02M0. Cary, NC: SAS Institute.
- SEARLE, M. & JACKSON, E.L. (1985). Socioeconomic variations in perceived barriers to recreation participation among would-be participants. *Leisure Science*, 7: 227-249.
- SPORTS INFORMATION AND SCIENCE AGENCY (SISA) (1998). *The estimated impact of sport on the South African economy*. Pretoria: Sports Information and Science Agency.
- STERN, H.P.; BRADLEY, R.H.; PRINCE, M.T. & STROH, S.E. (1990). Young children in recreational sports participation motivation. *Clinical Pediatrics*, 29(2): 89-94.
- STEYN, H.S. (1999). *Praktiese beduidenheid: Die gebruik van effekgroottes*. Potchefstroom: Publikasiebeheer Komitee, PU vir CHO. (Wetenskaplike Bydraes, Reeks B: Natuurwetenskappe nr. 117).
- VESCIO, J.; TAYLOR, T. & TOOHEY, K. (1999). An exploration of sports participation by girls from non-English speaking backgrounds. *ACHPER Healthy Lifestyles Journal*, 46(2-3): 14-19.
- WEISS, M.R. (1993). Psychological effects of intensive sport participation on children and youth: *Self-esteem and motivation*. In B.R. Cahill & A.J. Pearl (Eds.), *Intensive participation in children's sport* (39-63). Champaign, IL: Human Kinetics.
- WHITEHEAD, J.R. & CORBIN, C.B. (1991). Youth fitness testing: The effect of percentile-based evaluative feedback on intrinsic motivation. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 62: 225-231.

NOTAS